

СТАНОВИЩЕ

от проф. дпн Мира Цветкова-Арсова,
катедра „Специална педагогика“ при ФНОИ на СУ „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление

1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: Димитриос Николаос Хатзис

Тема: „Педагогически въздействия, улесняващи интегрирането на ученици с аутизъм“

Научен ръководител: проф. дпн Милен Замфиров

1. Описание на представения комплект материали по процедурата

Със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 38-274 от 03.06.2024 г. съм определена за член на НЖ по процедурата за провеждане на защита на дисертационния труд на **Димитриос Хатзис** – редовен докторант по специална педагогика на английски език към катедрата по специална педагогика на ФНОИ при СУ с научен ръководител проф. дпн Милен Замфиров.

Комплектът материали на електронен носител, който ми бе представен за преглед и рецензиране, съдържа необходимите документи, сред които пълният текст на дисертационния труд на английски език, Автореферат на български език, CV, публикации по темата на дисертационния труд и др. придружаващи документи.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Димитриос Хатзис е бакалавър по съвременна история от университета на Крит и магистър по история от университета на западна Македония в Гърция.

Зачислен е като редовен докторант по специална педагогика на английски език към СУ, ФНОИ, катедра по специална педагогика през 2019 г. със срок на обучение от 3 години.

Димитриос Хатзис е работил като начален учител в различни училища в Гърция от 2019 г. насам.

3. Актуалност на тематиката

Безспорно темата на дисертационния труд на **Димитриос Хатзис** е актуална, тъй като вплита две важни съвременни образователни направления – интегриране и приобщаване от една страна, и деца от аутистичния спектър в предучилищна възраст, от друга. Търсенето на подходящи решения, свързани с улесняване на интегрирането и приобщаването на тези деца в общообразователна среда е от голяма важност както за теорията, така и за практиката.

4. Характеристика и оценка на структурата и организацията на дисертационния труд

Дисертационният труд на **Димитриос Хатзис** е в общ обем от 230 страници, от които фактическият текст е 204 страници. Структурата му включва: една теоретична глава, една глава с дизайн на изследването, една глава с анализ на данните и резултатите, една глава, интерпретираща и дискутираща резултатите, изводи, заключение, приноси, библиография, приложение. Структурата е традиционна и има класически характер. Съотношението между теоретичната част, постановката на изследването и анализа и интерпретацията на резултатите е приблизително 110:25:65 страници.

Теоретичната глава съдържа две големи части или раздела. Първият раздел е озаглавен „Аутизъм и ученици от аутистичния спектър“, а вторият – „Приобщаване/Включване на ученици от аутистичния спектър – обща характеристика, дефиниции и основни фактори“. И двата раздела съдържат множество параграфи, в които изложението е добро, организирано е и структурирано по удачен начин. В теоретичната глава са представени и цитирани както класически, така и съвременни литературни източници, което показва добро познаване на тематиката. Описани са различни известни стратегии и подходи за работа с ученици от аутистичния спектър, сред които АВА, ТЕАССН, PECS и други. Втората част се спира в рамките на четири параграфа на приобщаващото образование, като разглежда последователно аутистичния спектър и някои проблеми, произтичащи в предучилищна възраст,

възможностите за приобщаване на тази група деца, основните фактори, влияещи върху приобщаването на деца с аутизъм и накрая ролята на общообразователните учители. Тази глава обхваща около 110 страници.

Втората част, която е под № III, запознава с изследователската част. Целта е сравнително добре формулирана, като в нея се споменават предходни съображения, които тук е удачно да се уточнят, като се изследват поведенчески-аналитични подходи за повишаване на социалните взаимодействия. Издигат се три хипотези. В тях е добре отново да се уточнят кои въздействия се имат предвид за повишаване на социалните взаимодействия. Участници в изследването са 3 деца от аутистичния спектър на възраст 4 години, с които е извършен анализ и които са били обект на изследване в продължение на 2 години. Изследвани са сфери в тяхното развитие: общуване, двигателно развитие, всекидневния умения, социална сфера. За децата е създадена програма, която се прилага в предучилищната група, основно в рамките на игрови дейности. Поискано е съгласието на родителите. Въздействието е осъществено в рамките на две фази, като след тях е извършена преоценка. Измерени са отговорите на децата към инициране на взаимодействия, самоуправление и др. Считаю, че ако бе извършен анализ на повече на брой случаи на деца, би могло да се достигне до по-значими изводи и заключения.

В Трета глава е изложен анализ на събраните данни. Тук са включени множество графики с очертаване на базисното ниво (baseline) и промените, настъпили във времето в рамките на изследователските фази.

В четвърта глава данните от анализа са интерпретирани, като са съпоставени с други изследвания. Описани са и някои подходящи учителски техники и стратегии, които оказват положително влияние.

В библиографската справка са включени достатъчен брой литературни източници, предимно на английски език, като има и такива от последните пет години.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите, които **Димитриос Хатзис** формулира, са в три направления: фундаментални, към практиката и към теорията, съответно 4, 2 и 5 на брой от всеки вид. Някои от тях звучат твърде общо.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Броят на публикациите по темата на дисертационния труд са четири, като те са предимно доклади от конференции на СУ в периода 2019-2022 г. Заглавията им имат обвързаност с темата. Три са самостоятелни и една е съвместна с научния ръководител.

7. Автореферат

Авторефератът е в обем от 43 страници и добре пресъздава в съкратен вид на български език съдържанието на пълния текст на дисертационния труд.

8. Въпроси и препоръки

Имам следните въпроси към докторант **Димитриос Хатзис**:

- Считате ли, че формиране на умения за самоуправление е подходящо и възможно при деца от аутистичния спектър в предучилищна възраст? Ако да, защо са необходими такива умения в тази възраст?
- Изследването е базирано върху три деца от аутистичния спектър в предучилищна възраст. Доколко резултатите и изводите Ви могат да се приемат като общовалидни?

Заключение:

Представеният дисертационен труд на **Димитриос Хатзис** на тема „**Педагогически въздействия, улесняващи интегрирането на ученици с аутизъм**“ е с добра структура и е има научно-теоретична и практико-приложна стойност. Той покрива изискванията на нормативната уредба в Република България, разписани в Закона за развитие на академичния състав и в Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ за придобиване на научни степени, като има актуална тематиката, добра структура и организация. Дисертационен труд показва, че докторант **Димитриос Хатзис** притежава изискуемите теоретични познания по темата, компетентност за планиране и практическо провеждане на научно изследване, качества и умения за анализ и интерпретация на научни данни и резултати, в научна област 1.2. Педагогика – Специална педагогика.

Въз основа на всичко гореизложено, аз давам **положителна оценка** за дисертационния труд и автореферата, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на **Димитриос Николаос Хатзис** по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

София, 20 август 2024 г.

С уважение:

(проф. дпн Мира Цветкова-Арсова)